

PRELIMINARNI IZVEŠTAJ

Vanredni izbori za predsednike opština u Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku, Leposaviću i Zvečanu

Priština, 21. maj 2019. godine

Sažetak glavnih zaključaka

- Koalicija Demokratija na delu (DnD) ocenjuje da su vanredni izbori za predsednike opština u četiri severne opštine Kosova protekli mirno i da nisu bili remećeni neregularnostima koje bi uticale na integritet izbornog procesa ili koje bi mogle da ugroze poverenje javnosti u izbore.
- Na dan izbora nije bilo ozbiljnih incidenata ali su neki posmatrači registrovali određene nepravilnosti u procesu glasanja i to: i) Glasanje uz lične isprave Srbije; ii) Povreda tajnosti glasanja, koja se ogleda u porodičnom glasanju ili glasanju izvan kabina; iii) Pokušaji višestrukog glasanja (duplo glasanje); iv) Pokušaji grupnog glasanja; v) Teškoće u nalaženju birača u konačnom biračkom spisku zbog netačnosti spiskova ; i v) Pristup osobama sa ograničenim sposobnostima na biračka mesta bila ograničena usled nedostatka odgovarajuće infrastrukture
- U blizini skoro svih biračkih centara bili su prisutni policijski službenici koji su garantovali sigurnost i nesmetano odvijanje procesa glasanja. Prisustvo službenika policije utvrđeno je i na preko 60% aktivnosti u izbornoj kampanji u sve četiri opštine.
- Tok predizborne kampanje protekao je mirno i bez incidenata ali neupadljivo kad je reč o obavljenim aktivnostima. Kampanja političkih subjekata i njihovih kandidata nije bila intenzivna i uglavnom je bila u znaku promocije kandidata, sa postavljanjem promotivnog materijala kao što su posteri, slogani i informativni štandovi. Polovina sprovedenih aktivnosti bili su javni skupovi, od kojih je većinu organizovala Srpska lista, sa relativno malim učešćem građanstva. Oko 50% aktivnosti imalo je manje od 100 učesnika. Kampanja je uglavnom bila usmerena na Opštinu Leposavić i Opštinu Severna Mitrovica u kojima je bio izveden najveći deo ukupnih aktivnosti.
- U toku predizborne kampanje evidentirane su određene nepravilnosti kao što su: i) korišćenje javnih resursa kao što su službena vozila za partijske svrhe i prisustvo državnih službenika na skupovima; ii) postavljanje propagandnog materijala političkih subjekata i kandidata na javnom prostoru koji nije namenjen za tu svrhu; v) izuzetno malo prisustvo žena u aktivnostima kampanje političkih subjekata i uskraćivanje jednakih prilika ženama kandidatima da iznose svoje stavove u javnom obraćanju; i vi) nemogućnost pristupa za osobe sa ograničenim sposobnostima u većini sprovedenih aktivnosti.

U praćenim aktivnostima predizborne kampanje nisu pronađeni slučajevi govora mržnje. Takođe, nije bilo ni učešća dece u tim aktivnostima.

- Prisustvo medija na skupovima u predizbornoj kampanji bilo je zadovoljavajuće i nije bilo ometanja njihovog slobodnog izveštavanja. Međutim, prema izveštajima, nije održana nijedna televizijska debata između kandidata što je fenomen koji je kao takav uskratio pravo delu građana da vide suočavanje suprotstavljenih ideja i objavljivanje programa za vršenje vlasti predloženih kandidata.
- Centralna izborna komisija je obavila sve aktivnosti predviđene za kampanju u smislu informisanja i edukacije birača. Iako su se aktivnosti pokazali relativno efikasnim, ostaje da nadležna služba CIK-a još radi na poboljšanju kvaliteta informacija i sadržine tih aktivnosti. Ostaje i problem plasiranja tih informacija javnom mnjenju, posebno na društvenim mrežama, na kojima mogu da se koriste inovativniji i efikasniji načini dopiranja do građana.
- Na osnovu posmatranja informativnih kampanja i obuke za članove biračkih odbora, DnD ocenjuje da je u nedostatku obraćanja dodatne pažnje od strane CIK na stanje i specifičnosti severnog dela zemlje, CIK je ostavila prostora za nastanak dileme u pogledu konkretnih povreda, kao što je utvrđivanje identiteta birača prema nevažećim dokumentima, u ovom slučaju ispravama koje je izdala Srbija.
- Centralna izborna komisija bila je transparentna u saopštenjima o održanim skupovima i objavljivanju većine donetih odluka. Ipak, nisu svi posmatrači DnD imali uvid u materijale koje su pregledali članovi CIK sve do posle njihovog objavljivanja.
- Izborna komisija za žalbe i pritužbe (IKŽP) postupala je profesionalno i nepristrasno u rešavanju žalbi, uz poštovanje rokova. U tom smislu, ova institucija je usvojila žalbe Kosovskog Demokratskog Instituta (KDI) koji je deo DnD u vezi sa postavljanjem propagandnog materijala političkih subjekata na javnom prostoru.

Razlog vanrednih izbora za predsednike četiri opština na severu Kosova

Vanredni izbori za predsednike opština u Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku, Leposaviću i Zvečanu raspisani su kao posledica ostavki koje su podneli četiri gradonačelnika tih opština 27. novembra 2018. godine.

Na vanrednoj sednici, održanoj tog dana, četvorica bivših gradonačelnika četiri opštine na severu zemlje potpisali su deklaraciju kojom su objavili svoje ostavke, zasnovane na četiri tačke kojima su ih obrazložili, a koje se prevashodno odnose na odluku Vlade Kosova o uvođenju taksu od 100% na proizvode iz Srbije i iz Bosne i Hercegovine. Posle nekoliko dana, pisma sa ostavkama predana su Ministarstvu za lokalnu upravu, ali ih Vlada Kosova nije prihvatila zbog referenci koje su korišćenje u odlukama o njihovim ostavkama.

Ove izbore je 8. aprila 2019. godine raspisao predsednik Kosova Hašim Tači posle odlaganja od preko četiri meseca, koje je bilo rezultat pravnih nejasnoća o zakonitosti pisama sa ostavkama predsednika opština, jer je u njima korišćen neustavan naziv za Republiku Kosovo.

Prema toj odluci, vanredni izbori za gradonačelnike tih četiri opština biće održani 19. maja 2019. godine

Pravni okvir

Izborni sistem Republike Kosovo propisan je Ustavom zemlje i definisan posebnim zakonom. Ustav Republike Kosovo garantuje pravo udruživanja i pravo da se bira i da se bude biran.

Pravni okvir koji bliže uređuje organizovanje i održavanje izbornog procesa u zemlji čine Zakon o opštim izborima, Zakon o lokalnim izborima, Zakon o finansiranju političkih subjekata i Krivični zakonik Republike Kosovo. I Centralna izborna komisija (CIK) kao organ koji upravlja izborima usvojila je izborna pravila koja uređuju konkretne aspekte izbornog procesa.

U lokalnim izborima odnosno izborima za gradonačelnike opština, Republika Kosovo primenjuje pluralistički tj. većinski izborni sistem u kojem se glasa samo za jednog kandidata. Kosovo je podeljeno na 38 izbornih zona, tako da svaka opština predstavlja zasebnu izbornu zonu što znači da za kandidate mogu da glasaju samo građani istoimene opštine.

Na izborima za gradonačelnike opština ne primenjuje se izborni prag, već je predviđen sistem dva kruga (drugi krug glasanja) u slučaju da nijedan kandidat ne osvoji 50% +1 glas u prvom krugu. Kod ove vrste izbora ne primenjuje se rodna kvota.

Registrowanje političkih subjekata i kandidata

Na osnovu odluke CIK o određivanju rokova za predizborne aktivnosti, rok za prijavu za registrowanje političkih subjekata i kandidata na vanrednim izborima za četiri severne opštine počio je 9. a završen je 18. aprila. Sama registracija političkih subjekata i kandidata bila je predviđena da se održi 22. aprila. CIK je registrovao ukupno 3 politička subjekta sa ukupno 12 kandidata.

Na sastanku od 23. aprila CIK je doneo odluku o registraciji kandidata dva politička subjekta - Demokratske partije Kosova i Pokreta Samoopredeljenje. Međutim, uprkos pozitivnoj preporuci

Kancelarije za registraciju i sertifikaciju političkih partija, CIK nije registrovala kandidate političkog subjekta Srpska lista u nedostatku potrebnog broja glasova. Na tu odluku je uložena žalba Izbornoj komisiji za žalbe i pritužbe, koja je 25. maja donela odluku o delimičnom usvajanju žalbe Srpske liste kojom je naložila CIK-u da registruje ovaj politički subjekat.

Izvlačenje za redosled političkih subjekata i kandidata na glasačkom listiću održano je 30. aprila. Za prvi subjekat na glasačkom listiću pod brojem 60 određen je Pokret Samoopredeljenje, zatim sledi Demokratska partija Kosova pod brojem 61 i Srpska lista pod brojem 62.

Birački spiskovi, broj birača, birački centri i biračka mesta

Konačni birački spisak za vanredne izbore za predsednike opština na severu zemlje sadrži ukupno 57.983 birača, sa povećanjem od 970 birača u poređenju sa prethodnim lokalnim izborima koji su održani 22. oktobra 2017. godine. Prema podeli po opštinama, pravo na glas u opštini Severna Mitrovica ima 22.055 građana, sledi Leposavić sa 18.164, Zvečan sa 9.229 i Zubin Potok sa 8.535 birača. Ukupno ima 352 birača koji su prvi put ostvarili pravo na glasanje (napunili 18 godina). U međuvremenu je 1.063 lica izbrisano sa biračkog spiska, uključujući umrla lica, lica koja su se odrekla državljanstva i lica koja su promenila adresu iz tih opština u neke druge opštine na Kosovu.

Na ovim izborima ukupno je 1.058 osoba podnelo zahtev da se registruju kao birači iz inostranstva od kojih su 1.056 bili iz Srbije a dve osobe iz Crne Gore. Od ukupnog broja tih prijava, 793 je prihvaćeno dok je ostatak, to jest 263 prijava bilo odbijeno zbog toga što im nije potvrđen identitet, nisu potvrđeni kriterijumi za pravnu sposobnost ili zato što podnosioci zahteva nisu bili iz opština u kojima su se održavali izbori.

Proces glasanja u ovim opštinama sproveden je ukupno u 44 biračka centra odnosno na 87 biračkih mesta. Opština Leposavić imala je 18 biračkih centara sa 31 biračkim mestom, Opština Zubin Potok – 12 biračkih centara sa 16 biračkih mesta, Opština Zvečan – 7 biračkih centara sa 13 biračkih mesta, i Opština Severna Mitrovica – 7 biračkih centara sa 27 biračkih mesta.

Predizborna kampanja

Predizborna kampanja za vanredne izbore od 19. maja, za gradonačelnike opština u Severnoj Mitrovici, Leposaviću, Zvečanu i Zubinom Potoku trajala je pet dana u periodu od 13. do 17. maja.

Demokratija na Delu je pratila petodnevni period predizborne kampanje u četiri opštine putem četiri dugoročna posmatrača koji su svakodnevno izveštavali o praćenim aktivnostima. Posmatrači su pratili i postavljanje promotivnog materijala političkih subjekata.

Posmatrači DnD ispratili su ukupno 40 najavljenih aktivnosti političkih subjekata u četiri opštine na severu zemlje, od kojih su većina bila javna okupljanja srednje i male veličine, sa ne više od 100 učesnika. Sedam skupova su bila velika okupljanja sa oko 500 učesnika, a samo su tri događaja okupila više od 1,000 učesnika.

Predizborna kampanja je uglavnom protekla mirno i bez incidenata. Kampanju je većinom sprovodila Srpska lista, koja je usredsredila svoje aktivnosti na opštinu Leposavić i opštinu Severna Mitrovica. S druge strane, albanski politički subjekti organizovali su samo tri manja skupa koja su održana u sredinama u kojima žive Albanci. Poslednjeg dana kampanje, u opštini Severna Mitrovica, bilo je

stavljane promotivnih materijala u neovlašćene prostore, od strane političkog subjekta "Levizja Vetevendosje".

Prva dva dana predizborne kampanje obeležio je relativno mali broj održanih aktivnosti koje su uglavnom bile u znaku promocije kandidata, uključujući postavljanje postera, slogana ili drugih informativnih punktova, kao i susrete sa građanima u svojim gradovima. U završnim danima kampanju je obeležilo manje intenziviranje, naročito poslednjeg dana, kada je Srpska lista organizovala završne skupove sa većim učešćem građana u poređenju sa prethodnim danima kampanje.

Za bezbednost na preko 60% sprovedenih aktivnosti starala se Kosovska policija koja je, prema izveštajima, postupala profesionalno u izvršenju svojih dužnosti. U ostalom delu aktivnosti nije bilo nikakvog obezbeđenja, a nije zabeležen nijedan slučaj u kojem su se o bezbednosti starali pripadnici Euleksa, KFOR-a ili naoružanih snaga.

U ovoj kampanji je bilo mali broj slučajeva korišćenja javnih resursa, što je primećeno u aktivnostima koje je organizovala Srpska lista u Opštini Zubin Potok. Korišćenje javnih resursa obuhvata upotrebu službenih vozila u dva slučaja. Takodje u jednom slučaju u Zubin Potok bilo je prisustvo državnih službenika u aktivnosti Srpske Liste.

Prisustvo žena u aktivnostima predizborne kampanje i dalje je malo, slično kao u prethodnim izbornim procesima. U ovoj kampanji žene su učestvovala samo u nekih 15% sprovedenih aktivnosti. Zatim, od ukupno više od 70 obraćanja u toku kampanje, samo 12 su održale žene. Najveći deo obraćanja žena bili su govori dve kandidatkinje koje su se prijavile za mesto predsednika gradonačelnika Opštine Severna Mitrovica i Opštine Zvečan.

Uključivanje dece u kampanju, kao pojava koja je pratila prethodne izbore, pokazala je vidno poboljšanje. U toku ove kampanje posmatrači DnD nisu evidentirali nijedan slučaj uključivanja dece u aktivnosti, bilo spontano ili organizovano.

Učešće osoba sa ograničenim sposobnostima u kampanji bilo je izuzetno malo, jer je u ukupno 40 aktivnosti učestvovala samo jedna osoba. Na samo dva od organizovanih događaja bio je obezbeđen pristup za osobe sa ograničenim sposobnostima. Ovako mali broj u vezi je sa netipičnom prirodom ove kampanje, koja je za razliku od ranijih uglavnom bila u znaku promocije kandidata, uz postavljanje postera, slogana i informativnih štandova.

Mediji su bili prisutni na 25%, odnosno na 10 od 40 predizbornih aktivnosti koje su praćene u te četiri opštine. U svim slučajevima u kojima je bilo medijske pokrivenosti, mediji su moglibodno da izveštavaju.

Na događaju koji je organizovalo Samoopredeljenje u svojoj kancelariji u Opštini Severna Mitrovica posmatraču DnD nije bilo dozvoljeno da prisustvuje. Štaviše, nakon završetka ove aktivnosti, gomila je vikala "UCK" u Bošnjačkoj Mahali.

Govor mržnje nije zabeležen ni u jednoj od aktivnosti koje je pratila DnD.

Posmatrači na izborima

Kancelarija za registraciju i sertifikaciju političkih partija 15. maja je preporučila CIK-u akreditaciju 464 posmatrača iz ukupno 39 organizacija. Od toga, za posmatranje izbornog procesa akreditovane su dve političke partije sa ukupno 129 posmatrača, dve međunarodne misije sa ukupno 14 posmatrača, Evropska komisija sa dva posmatrača, dve diplomatske misije sa ukupno tri posmatrača, 12 ambasada

na Kosovu sa ukupno 55 posmatrača, jedna međunarodna NVO sa 15 posmatrača, četiri domaće NVO sa ukupno 165 posmatrača i 15 medijskih kompanija sa ukupno 81 posmatračem.

Dan izbora

Na dan izbora, DnD je bio prisutan na ukupno 87 biračkih mesta otvorenih u četiri opštine na severu Kosova. Generalno, proces glasanja i prebrojavanja protekao je mirno, sa nekoliko uočenih nepravilnosti, koje nisu bile teže niti nasilne prirode koje bi mogle da utiču na proces glasanja ili prebrojavanja glasova.

Sva biračka mesta u četiri opštine otvorena su na vreme. Jedan broj biračkih mesta, njih 16 (19%) otvoren je čak i pre 7 sati ujutru pošto su birači već čekali u redu da glasaju. Na svim otvorenim biračkim mestima nalazio se materijal osetljive prirode i običan materijal. Osobe sa ograničenim sposobnostima nisu imale pristup većini biračkih mesta, tačnije na 56,3%. Na svim biračkim mestima bio je prisutan dovoljan broj kontrolora na početku glasanja. Posle početka glasanja, naši posmatrači su izvestili da na biračkim mestima ili biračkim centrima nije bilo neovlašćenih lica. Oko 70% posmatrača DnD izjavilo je da je biračke centre obezbeđivala Kosovska policija.

Proces glasanja odvijao se normalno i nije bilo nikakvog prekida zbog nekog ozbiljnijeg incidenta. Ipak, i ovaj proces pratile su razne nepravilnosti slično kao i u prethodnim prilikama. Ono što najviše zabrinjava iz ovog procesa je da je zabeleženo glasanje odnosno utvrđivanje identiteta birača na osnovu dokumenata Srbije. Ovaj proces pratile su nejasnoće na strani kontrolora, koji su dozvolili da se provera identiteta vrši na osnovu dokumenata Srbije, uz obrazloženje da na obuci nisu dobili adekvatna objašnjenja u pogledu ovog aspekta upravljanja izbornim procesom. Posmatrači DnD na terenu i na biračkim mestima zabeležili su najmanje 100 slučajeva da je biračima dozvoljeno da glasaju posle provere identiteta samo uz dokumenta Srbije.

U izbornom danu zabeležena su samo dva pokušaja da se glasa više puta, jer su birači na prstima imali trag prskalice. Veoma česta nepravilnost koju su uočili posmatrači DnD bila je porodično ili grupno glasanje, u slučajevima kada se u glasačkoj kabini nalazilo više od jednog lica. Ova nepravilnost je povredila tajnost glasanja i zabeležena je u ukupno 23 slučaja. Birački spisak je i dalje problem, iako ne na nivou sa prethodnih izbora, koji nadležne institucije nisu razrešile. Na dan izbora bilo je ukupno šest slučajeva u kojima su podnete pritužbe na netačnost tog spiska. Glasanje izvan glasačke kabine bilo je retko i desilo se samo u pet slučajeva. Na osnovu izveštavanja, nije se desio nijedan slučaj fotografisanja glasačkog listića, dvostruke pomoći, prisustva neovlašćenih lica u biračkim centrima ili na biračkim mestima.

Preliminarni odziv biračana izborima na nivou opština bio je 24.595 birača ili 42,42%, ne računajući uslovne glasove i glasove poslate poštom. CIK još uvek nije dobio informacije sa terena o broju uslovnih glasova i glasova poslatih poštom, jer su oni još uvek u postupku potvrđivanja. Opština sa najvećim procentom izlaznosti birača je Zubin Potok sa 50,74% odnosno 4.331 biračem, zatim Zvečan sa 45,17%, odnosno 4.169 birača, Leposavić sa 41,57%, odnosno 7.550 birača i Severna Mitrovica sa 38,74% odnosno 8.545 birača.

Zatvaranje skoro svih biračkih mesta urađeno je na vreme i nije pribeležena nijedna nepravilnost. Izuzetak su četiri biračka mesta koja su zatvorena sa nekoliko minuta kašnjenja zbog birača koji su

čekali u redi da glasaju od pre 19:00 sati, kojima je bilo dozvoljeno da glasaju. Postupak prebrojavanja glasova bio je uredan i nije bilo incidenata.

Preliminarni rezultati

Demokratija na delu je otprilike 2 sata posle zatvaranja biračkih mesta objavila preliminarne rezultate sa oko 85% obrađenih biračkih mesta. Ti rezultati se skoro potpuno slažu sa preliminarnim rezultatima CIK koji, podeljeni po opštinama, glase:

Severna Mitrovica: Goran Rakić (SL) - 90,1%; Gondže Čauši (PDK) - 5,8%; Erden Atić (LVV) - 4,1%

Leposavić: Zoran Todić (SL) - 96,6%; Šaćir Hetemi (PDK) - 2%; Fisnik Veselji (LVV) - 1,4%

Zubin Potok: Srđan Vulović (SL) - 94,5%; Hisen Mehmeti (PDK) - 2,9%; Ljiridona Kahrmani (LVV) - 2,6%

Zvečan: Vučina Janković (SL) – 94,7%; Iljir Peci (PDK) - 3,3%; Avdi Peci (LVV) – 2%

U ove rezultate nisu uključeni uslovni glasovi i glasovi poslani poštom.

Odlučivanje po žalbama

Izornoj komisiji za žalbe i pritužbe (IKŽP) podneto je pet prigovora i jedna žalba. Žalba je podneta pre izbornog postupka zbog toga što CIK nije bila registrovala Srpsku listu. Zatim, od ukupnog broja prigovora, tri je podneo KDI zbog predizborne kampanje, dok je dve pritužbe vezane za dan glasanja, odnosno za proveru identiteta birača na osnovu dokumenata Srbije, podneo BIRN, ali su odbijene. Iznos novčanih kazni u vezi sa žalbama u toku predizborne kampanje je 6.150 evra.

Koalicija organizacija građanskog društva za posmatranje izbora "Demokratija na delu" (DnD) akreditovala je 116 posmatrača za posmatranje izbornog procesa na vanrednim izborima za gradonačelnike četiri opštine na severu Kosova koji su održani 19. maja 2019. godine. Predizborne kampanje pratila su četiri dugoročna posmatrača DnD, uključujući javne skupove, susrete sa interesnim grupama, posete privatnim kućama i druge aktivnosti. Ti posmatrači pratili su i skupove i sastanke opštinskih izborni komisija u navedenim opštinama- Pored toga, DnD je pratila i sednice Centralne izborne komisije.

Na dan izbora, DnD je angažovala 87 posmatrača koji su bili smešteni na svakom biračkom mestu u te četiri opštine. DnD će pažljivo da prati i proces prebrojavanja u Centru za brojanje rezultata kao i odlučivanje po eventualnim žalbama pred Izbornom komisijom za žalbe i pritužbe.

Detalji nalazi sa procesa posmatranja pre, u toku i posle dana izbora biće predstavljeni u završnom izveštaju o praćenju, koji će da bude objavljen posle potvrđivanja rezultata.

****** Ovo izdanje je realizovane uz podršku projekta Američka Agencija za Međunarodni Razvoj (USAID). Sadržaj ovog izdanja je odgovornost DnD, i ni na koji način se ne može smatrati stavom donatora.